

Szmola József (Endrőd 1910-1994)

A család elődei Endrőd újjátelepülése után a felvidéki Zsaluzsánból jöttek Endrődre. Famegmunkálók voltak. Az emlékezésünk tárgyának apja, József épület és bútorasztalos keze nyoma még ma is fellelhető a régebbi házakon, felszereléseken. Az édesanya, Fülöp Mária nyolc gyermeket szült, köztük öten éltek meg a felnőtt kort. József volt az elsőszülött, aki még hatéves is szűken volt, mikor apja sámlira állította a gyalupad mellé, hogy a deszkák, lécek simításában (gyalulás, csiszolás) segítsen.

Hat elemi után 2 évig inaskodott apja keze alatt. Majd két évig segédeskedett otthon. Már ezekben az években fellobbant a szerelem a szomszédban lakó szép, kicsi lány, Tóth Katalin iránt. Mire Józsi húsz, Katika 16 éves lett, a hatvannégy évig tartó, holtomiglan-holtodiglan szép házasság indult el. A segédeskedés idején elhagyta szülő- faluját, ügyes mestereknél dolgozott Karcagon, majd Berettyóújfalun, hogy a mesterség minden fortélyát elsajátítsa. 1926-ban mestervizsgázott.

A munka mellett rendszeresen sportolt, legkedvesebb sportja a birkózás volt. 1929-ben Kelet-Magyarország ifjúsági bajnoka volt. (Később az ötvenes években Balogh Elek barátjával rövid időre feltámasztotta Endrődön a birkózó szakosztályt.)

A katonaidőt Szegeden töltötte. Az utászoknál szolgált. Pontonhíd-építő specialistaként tartották számon. Így aztán a harmincas évektől minden területváltás idején katonai szolgálatra került rövidebb-hosszabb időre. (Felvidék, Erdély, Kárpátalja, Bácska visszacsatolása idején.)

Két gyermekük született: Katalin (tanárnő), és Józsi (faipari mérnök).

Az endrődi Ipartestület oszlopos tagja volt, aki a fiatal iparosok vizsgáztatásában fáradhatatlanul tevékenykedett. Keze alatt nyolc fiatal tanulta meg az asztalos mesterséget. (Németh Dezső, Gellai József, Gyuricza Sándor, Lapatinszki Lajos, Szabó Károly és Balogh Sándor jó nevű, ügyes kezű mesterként ismertek a településen.) Józsi bácsi a környék egyik legnevezetesebb iparosaként volt ismert. Olyan iparos nemzedékhez tartozott, mint Farkasinszki Ede és Ambrus, Hegedűs Elek (Topi), Dinya Vilmos, Gyuricza Gyula, Szonda és Eperjesi, Dinya Illés, Juhász Elek, Csúvár József, Szélmolnár Szabóék, Béláék, Piktör-Szabó, Venczákék... akiknek időszakához tartozott a Dalárda, a Sportegyesület, Színjátszás, Mozi, Tűzoltóság, és nem utolsósorban a Polgári Iskola megszületése, amikor térzenével, majálisokkal, népünnepélyekkel szórakoztatták a település lakosságát.

Mikor a parasztság részéről is a mezőgazdaság fejlesztéséhez olvasóköri (kaszinói) csoportja létesült, modern tanyai iskolák sora épült, ezüstkalászos

tanfolyamok szerveződtek. Mikor a KALOT-tal tért hódított a kertgazdálkodás gondolata, felgyorsult a gépesítés világa. Az ifjúsággal való törődés nyomai: a legényeknek és a lányoknak szervezett cserkészlet, levante, leány és legény egyesületek. (KALÁSZ, KALOT...)

Az élenjáró iparosok, gazdák is megerősödtek. Segélyegyleteket, jótékonyági mozgalmakat, bankokat hoztak létre, melyekben a plébános úr irányítása, segítése is fontos tényező volt.

Jelentős fejlődés következett a házak, otthonok építésében is. (Cseréptető házak, beton járda, villanyvilágítás, artézi kutak, kövesutak, csatornázás, rádió, helyi sajtó...)

Szmola József társadalmi tevékenységének súlypontja az Önkéntes Tűzoltóságban végzett fáradhatatlan munka volt. A sikeresség mércéje, hogy évente a versenyek felső fokáig, nem egyszer országos bajnoksáig jutottak el. (Kár, hogy a sikerek tanúi, a díszes kivitelű, feliratú kupák és oklevelek elkallódtak.) Igen szerencsés volt a legénység összeválogatása. A felszerelés is az akkori időnek megfelelően modernizálódott a ruházattól a fecskendőig.

A második világháború után a társadalmisítási folyamat nyomására felhagyott önállóságával, és a létrehozott ipari szövetkezet vezetője lett. Majd a terebélyesedő Földműves Szövetkezet dolgozója lett. Az üzletek, cukrászda, takarékszövetkezet, italboltok, birka csárda, gulyás csárda dicsérik keze munkáját és esze járását.

Kedves felesége, Kató néni mondta: "Soha nem múlt el úgy a nap, hogy szívünkben harag, békétlenség maradt volna."

Amilyen példás volt élete, akként történt távozása is. A munka, a szeretet, az emberség, a segíteni akarás, a jó szándék volt hosszú élete bizonyossága.